

**“ТОШКЕНТ ДОН МАҲСУЛОТЛАРИ” АКЦИЯДОРЛИК
ЖАМИЯТИДА ДАВР ХАРАЖАТЛАРИ ҲИСОБИНИ ТАШКИЛ
ҚИЛИНИШИ**

Исканов Холжигит Нуркосимович

*ТДИУ, Бухгалтерия ҳисоби ва
ҳисоботи кафедраси доценти
iskanovxoljigit1966@gmail.com*

Нуркосимова Суройё Холжигит қизи

*ТАФУ, Молия ва бухгалтерия
ҳисоби кафедраси ўқитувчи
nurgosimovasurayyo98@gmail.com*

Давр харажатлари деганда бевосита ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлмаган харажатлар ва сарфлар тушунилади: бошқарув харажатлари, маҳсулотни сотиш харажатлари ва умумхўжалик аҳамиятига эга бўлган бошқа харажатлар.

“Давр харажатлари”га қуйидаги моддалар киради:¹

- Сотиш харажатлари

- Маъмурий харажатлар

- Бошқа операция харажатлари

- Ҳисобот даврининг келгусида солиқ солинадиган базадан чиқариладиган харажатлари

Хўжалик юритувчи субъектларнинг сотиш харажатлари- товарларни темир йўл, ҳаво, автомобиль, денгиз, дарё транспортида ва от-уловда ташиш харажатлари. Ташиш харажатлари ҳамда транспорт воситалари бекор туриб қолганлиги учун тўланган жарималар киритилади.

Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари сотиш бўйича харажатлар, шу жумладан: маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни сотиш билан боғлиқ меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари, маъмурий-бошқарув ходимларидан ташқари. Ижтимоий суғуртага харажатлар.

Савдо эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган бинолар, иншоотлар ва хоналарни ижарага олиш, сақлаш ва тузатиш харажатлари. Асосий воситалар ва номоддий активлар амортизацияси.

Инвентарлар ва хўжалик буюмлари қийматини ҳисобдан чиқариш харажатлари ҳамда уларни белгиланган мақсадда фойдаланиш учун яроқли ҳолатда сақлаш (таъмирлаш, ювиш, тузатиш, дезинфекция қилиш ва ҳ.к.) билан боғлиқ бошқа харажатлар.

Газ, ёқилғи, электр энергияси харажатлари. Товарларни сақлаш, уларга ишлов бериш ва уларни сортларга ажратиш харажатлари. Савдо рекламаси харажатлари. Ташиш, сақлаш ва сотиш чоғида товарларнинг

¹ «Маҳсулот (иш, хизматлар)ни ишлаб харажатларининг таркиби тўғриси-да»ги Низом. ЎЗР Президентининг 27.12.2005 й. ПҚ-244-сон қарори

йўқотилиши. Ўраш-жойлаш материаллари харажатлари. Мол-мулкни мажбурий ва ихтиёрий суғурта қилиш харажатлари. Меҳнатни муҳофаза қилиш ва техника хавфсизлиги харажатлари. Вентиляторлар, машиналар ва уларнинг ҳаракатланувчи қисмларини ўрнатиш ва сақлаш, туйнуклар, ўйиқлар ва бошқаларнинг атрофини ўраш бўйича жорий (номукаммал тусдаги) харажатлар.

Хўжалик юритувчи субъектларнинг маъмурий харажатлар- бошқарув ходимларига тегишли бўлган меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари. бошқарув ходимларига тегишли бўлган ижтимоий суғуртага ажратмалар. Хизмат енгил автотранспортига ва хизмат микроавтобусини сақлаш, ёллаш ва ижарага олиш харажатлари. Хўжалик юритувчи субъект ва унинг таркибий бўлинмаларини ташкил этиш ва уларни бюджетлаштириш харажатлари. Бошқарувнинг техник воситалари, алоқа узеллари, сигнализация воситалари, ҳисоблаш марказларини ва ишлаб чиқаришга тегишли бўлмаган бошқарувнинг бошқа техник воситаларини сақлаш ва уларга хизмат кўрсатиш харажатлари. Телекоммуникациялар хизматлари, шу жумладан: маҳаллий тармоқлар; каналларни ижарага бериш; кўчма, йўлдош ва пейжинг алоқа; радиочастота спектридан фойдаланиш; маълумотларни узатиш тармоқлари, шу жумладан Интернет учун ҳақ тўлаш.

Шаҳарлараро ва халқаро телефон сўзлашувлари учун ҳақ тўлаш. Маъмурий-бошқарув эҳтиёжлари учун бинолар ва хоналар ижараси учун ҳақ тўлаш. Маъмурий аҳамиятга эга бўлган асосий воситаларни сақлаш ва уларни тузатиш, шунингдек, эскириш (амортизация) харажатлари. Юқори ташкилотлар ва юридик шахслар бирлашмалари: вазирликлар, идоралар, уюшмалар, концернлар ва бошқалар харажатларига ажратмалар. Ходимларни ва ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлмаган мол-мулкни мажбурий ва ихтиёрий суғурта қилиш харажатлари. Бошқарув ходимларини хизмат сафарларига юбориш бўйича харажатлар. Микдордаги вакиллик харажатлари. Умумий овқатланиш корхоналари ва бошқаларга биноларни текин бериш ва коммунал хизматлар қийматига ҳақ тўлаш харажатлари. Бевосита ишлаб чиқариш жараёнига тегишли бўлмаган, табиатни муҳофаза қилиш аҳамиятига эга бўлган жамғармаларни сақлаш ва улардан фойдаланиш билан боғлиқ жорий харажатлар, табиий атроф муҳитни ифлослантирганлик ва чиқиндиларни жойлаштирганлик учун компенсация тўловлари. Хизматлар қийматини тўлаш ҳамда профессионал бошқарувчи компаниялар, давлатнинг ишончли вакиллари ва ишончли бошқарувчиларнинг мукофотлари бўйича харажатлар.

Хўжалик юритувчи субъектларнинг бошқа операция харажатлари - кадрлар тайёрлаш ва уларни қайта тайёрлаш харажатлари, янги ташкил этилаётган хўжалик юритувчи субъектда ишлаш учун кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш бундан мустасно. Лойиҳа ва қурилиш-монтаж ишларида чала ишларни бартараф этиш харажатларини қоплаш, шунингдек, объект

BARQAROR IQTISODIY O‘SISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH MASALALARI

кошидаги омборгача транспортда ташиш чоғидаги шикастланишлар ва бузилишлар, коррозияга қарши ҳимоя нуқсонлари туфайли келиб чиққан тафтиш харажатлари (асбоб-ускуналарни қисмларга ажратиш) ва шунга ўхшаш бошқа харажатлар етказиб бериш ва ишларни бажариш шартларини бузган юридик шахслар ҳисобига мазкур харажатлар чала ишлар, шикастланиш ёки зарар кўриш учун жавобгар бўлган етказиб берувчи ёки бошқа хўжалик юритувчи субъектлар ҳисобига ундирилиши мумкин бўлмаган даражада амалга оширилади.

“Тошкентдонмахсулотлари” акциядорлик жамиятида давр харажатлари таркибига кiritилади.

Счётлар режасига биноан давр харажатлари куйидаги счётларда акс эттирилади:⁵

9410—“Сотиш харажатлари”;

9420—“Маъмурий харажатлар”;

9430—“Бошқа операциялар харажатлар”;

9440—“Келгусида солиққа тортиладиган базадан чегириладиган ҳисобот даври харажатлари”.

Низомга биноан сотиш харажатлари таркибига куйидагилар киритилади:

- темир йул, сув, автомобилларда ташиш харажатлари ҳамда транспорт воситалари бекор туриб қолганлиги учун туланган жарималар;
- савдо ва умумий тижоратларининг харажатлари;
- махсулот (ишлар, хизматлар)ни сотиш билан боғлиқ меҳнатга ҳақ тулаш харажатлари (маъмурий бошқарув ходимларидан ташқари);
- уларнинг ижтимоий сугурта ажратматари;
- савдо эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган бинолар, иншоотлар ва хоналарни ижарага олиш, саклаш ва тузатиш харажатлари;
- асосий воситалар ва номоддий активлар амортизацияси;
- санитария кийим-боши, лаборатория анжомларининг эскириши;
- газ, ёкилги, электр энергияси харажатлари;
- товарларни саклаш, уларга ишлов бериш ва уларни сортларга ажратиш харажатлари;
- савдо рекламаси харажатлари;
- ташиш, саклаш ва сотиш чоғида товарларнинг норма доирасида ва нормадан ортиқча йукотилиши;
- ураш-жойлаш материаллари харажатлари;
- мол-мулкни мажбурий сугурта қилиш харажатлари;
- меҳнатни муҳофаза қилиш ва техника хавфсизлиги харажатлари;
- вентиляторлар, машиналар ва уларнинг ҳаракатланувчи қисмларини урнатиш ва саклаш, туйнуклар ва бошқаларнинг атрофини ураш буйича жорий харажатлар;

⁵ УзР. Хўжалик юритувчи субъектларнинг молиявий –хўжалик фаолияти бухгалтерия ҳисоби счётларининг режаси ва уни қуллаш буйича 21-БХМС 2003й

BARQAROR IQTISODIY O‘SISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH MASALALARI

- махсус кийим-бош ва лаборатория анжомларини тузатишга материаллар киймати;
- ходимлари тиббий куриқдан утказилганлиги учун тиббиёт муассасаларига ҳақ тулаш ;
- касса хужалигини ва тушум инкассациясини юритиш чикимлари;
- сотиш бозорларши урганиш буйича белгиланган нормативлар доирасида ва ундан ортита харажатлар (маркетингга, рекламага сарфланган харажатлар);
- илгариги иш жой буйича лавозим оклад миқдорини сакланган ҳолда бошка ташкилотлар, корхоналардан, шунингдек, вақтинчалик уриндошлик буйича ходимларга туланадиган окладлардаги фарк.;
- солиқлар (ер учун мулк учун, автотранспорт воситалари учун);
- умумий фойдаланишдаги автомобиль йулларини саклашга ва таъмирлашга ажратмалар;
- банк хизматларига туловлар.

Юкорида келтирилган харажатлар 9410-"Сотиш буйича харажатлар" счётида ҳисобга олинади. Ушбу счёт транзит счёт булиб,⁶ кайси давр булмасин унинг ой бошида колдик суммаси булмайди. Счётининг дебет томонида дори дармон товарларни сотиш билан боғлиқ булган харажатлар курсатилса кредит томонида ушбу харажатларни ҳисобдан чиқарилиши акс эттирилади. Бу сумма фойданинг камайишига олиб келади, яъни фонда ҳисобидан копланади.

9410-"Сотиш буйича харажатлар" счётнинг аналитик ҳисоби 15-сонли кайдномада харажатларнинг дебет ва кредит обороти курсатилади. Дебет оборотининг жами суммаси №1, 2, 7, 10/1-журнал ордерларда акс эттирилса, кредит буйича оборот суммалари эса № 11-журнал-ордерида акс эттирилади.

9430-Бошка операцион харажатларга куйидагилар киради:

- янги ташкил этилаётган корхоналарда ишлаш учун мутахассислар тайёрлаш ва уларни кайта тайёрлаш харажатлари, нормалар доирасида ва улардан ортикча мутахассислар тайёрлаш ҳамда кайта тайёрлаш бундан мустасно;
- маслаҳат ва ахборот хизматларига ҳақ тулаш;
- аудиторлик хизматларига ҳақ тулаш , шу жумладан қушма қархоннинг катнашчиларидан (мулкдорлардан) бирининг ташаббуси буйича утказиладиган аудиторлик хизматларига ҳақ тулаш;
- узининг хизмат курсатувчи ишлаб чиқаришларини асрашдан қурилган зарарлар;
- саломатликни муҳофаза қилиш ва ходимларнинг ишлаб чиқариш жараёнида бевосита катнашуви билан боғлиқ булмаган дам олишларни ташкил этиш тадбирлари;
- компенсация ва рағбатлантириш тусидаги туловлар;

⁶ Бобожонов.О. Молиявий ҳисоб-дарслик Тошкент-«Молия»-2002й

BARQAROR IQTISODIY O‘SISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH MASALALARI

- Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг қарорларига кўра компенсация тўловлари;
- бир йўла тўланадиган мукофотлар ва тақдирлашлар, шу жумладан объектнинг ўзининг қарорига кўра кунлик, йиллик хизмати учун ҳақ тўлаш (натурадаги тўловлар ҳам шу жумлага киради), шунингдек, улар буйича ижтимоий жамғармаларга ўтказилган суммалар;
- қонун ҳужжатларига ёки «Ўздонмахсулот» АК корхоналарнинг узининг қарорига мувофиқ, мажбурий ишга келмаган вақти ёки паст ҳақ тўланадиган ишни бажарганлик учун ҳақ тўлаш;
- вақтинча меҳнат лаёқатини йукотган тақдирда қонун ҳужжатлари билан белгиланган, ҳақиқий иш ҳақи миқдоригача қушимча ҳақ;
- асосий иш жойи корхона ишчиларига, қархонаси ишчи ва мутахассисларига улар ишдан ажраган ҳолда малака ошириш ва мутахассисларни қайта тайёрлаш тизимида уқиган вақтда иш ҳақи тулаш;
- икки ва ундан кўп болалари бўлган аёлларга қонунчиликка мувофиқ, қўшимча меҳнат таътили ҳақини тулаш;
- ходимларга дорилар, бошқа нарсаларни бепул бериш ёки ходимлар учун ишлар, хизматларни бажариш;
- ходимларнинг (овкатланиши, йул кираси, даволаниш ва дам олишга, экскурсия ва саёҳатларга йулланмалари, спорт секцияларида, тугаракларда, клублардаги машғулоти, маданий-қунилоҷар ва жисмоний тарбия тадбирларига қатнашиши, ходимларнинг шахсий обунаси ва истеъмоли ҳамда бошқа шунга ухшаш туловлари) харажатларини қоплаш;
- иш ҳақини ҳисоблашда ҳисобга олинмайдиган туловлар ва харажатлар;
- қонунчиликка мувофиқ болани икки ёшга тулгунгача парвариш қилиш буйича ҳар ойлик нафақани тулаш буйича харажатлар;
- пенсияларга устамалар, пенсияга қикаётган меҳнат фахрийларига бир йўла туланадиган нафақалар;
- амалдаги қонунчиликка мувофиқ қушма қорхонада уларнинг қайта ташиқил этилиши қодимлар ва штатлар сонининг қискариши муносабати билан бушаб қоладиган қодимларга туловлар;
- қодимларга туланадиган моддий ёрдам;
- қоғликни сақлаш объектлари;
- вақтинча тухтатиб қуйшган ишлаб қикариш қувватлари ва объектларини сақлаш харажатлари (бошқа манбалар ҳисобига қопланадиган харажатлардаи ташиқари);
- банк ва депозитарий хизматларига туловлар;
- экология, қоғломлаштириш на бошқа хайрия қамғармаларига, маданият, қоғликни сақлаш, ижтимоий таъминот, жисмоний тарбия ва спорт муассасалари ва ташиқилотларига бадаллар;
- бюджетга мажбурий туловлар, солиқлар, йигимлар. амалдаги қонунчиликка мувофиқ туланиган ва қушиладиган махсус бюджетдан ташиқари қамғармаларга ажратмалар;
- зарарлар, жарималар пенялар;

BARQAROR IQTISODIY O‘SISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH MASALALARI

- бекор килинган ишлаб чиқариш буюртмалари буйича йукотишлар;
- моддий бойликларнинг табиий йуқолиши нормалари доирасидаги ва нормаларидан купрок бевосита ишлаб чиқариш жараёнига тегишли булмани йукотишлар ҳамда камомадлар;
- ишлаб чиқариш захираларини ва тайёр махсулотни энг паст баҳолаш усули ёки сотишнинг соф киймати буйича кайта баҳолаш ёки баҳосини пасайтириш натижасидаги зарарлар;
- идишларга доир муомалалар буйича зарарлар:
- суд харажатлари;
- туланиши шубхали карзлар буйича захирага ажратмалар;
- конунчиликка мувофик даъво билдириш муддати утган ва ундирилишиш нореал булган бошқалар буйича дебиторлик карзларни ҳисобдан чиқаришдан курилган зарарлар, шунингдек конунчиликка мувофик юридик ва жисмоний шахслар билан ҳисоблашишлар буйича туланиши шубхали карзларни ҳисобдан чиқаришдан курилган чорарлар;
- ҳисобот йилида анқланган утган йиллар опсрациялар буйича курилган зарарлар;
- табиий офатлар (ишлаб чиқариш захирлари тайёр махсулотлар ва бошка моддий бойликларнинг нобуд булиши ва бузилиши, ишлаб чиқаришни тухтатиш на бошқалар туфайли йукотишлар) туфайли курилган копланмайдиған йукотишлар ва зарарлар. шу жумладан табиий офатлар окибатларининг олдини олиш ёки окибатларини бартараф этиш билан боғлиқ харажатлар;⁷
- айбдорлари аниқланмаған камомаллардан ёки айбдор томон ҳисобидан зарур суммани ундириш мумкин булмаған холларда курилган зарарлар.

3-

жадвал

Давр харажатларини ҳисобга олувчи счётларнинг боғланиши

Т/р	Хўжалик муомалаларининг мазмуни	Счётларнинг боғланиши	
		Дебет	Кредит
1	Махсулотларни жўнатиш бўйича транспорт харажатлари	9410	6990
2	Четдан реклама ва маркетинг хизматлари	9410	6010
3	Савдо жараёнида ишлатилаётган асосий воситаларнинг эскириши	9410	0210-0299
4	Савдо жараёнида ишлатилаётган номоддий активларнинг эскириши	9410	0510-0590
5	Бошқарув ходимларининг меҳнат ҳақи харажатлари	9420	6710
6	Бошқарув аҳамиятига молик асосий воситаларнинг эскириши	9420	0210-0299

⁷ Махсулот (иш хизмат)ларни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ва молиявий натижаларни шақиллантириш хақида. Низом.Тошкент 1999й. 2003й янги тахрир.

BARQAROR IQTISODIY O‘SISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH MASALALARI

7	Бошқарув биносининг ижара тўлови	9420	6910
8	Бошқарув эҳтиёжлари учун материаллар сарфланди	9420	1010-1090
9	Транспорт корхоналарининг хизмати	9420	6010
10	Хизмат сафарлари ва вакиллик харажатлари	9420	4220, 4230
11	Юридик шахснинг юқори ташкилоти ва бирлашмаларини сақлашга ажратмалар	9420	6120
12	Банк ва аудиторлик хизматлари учун тўловлар	9430	6990
13	Асосий воситалар ва бошқа активларнинг чиқиб кетишидан зарарлар	9430	9210, 9220
14	Айбдор шахсни аниқлаш имкони бўлмаган ҳолдаги камомадлар ва йўқотишлар	9430	5910
15	Шубҳали қарзлар бўйича захира ҳисобланди	9430	4910
16	Солиқ идоралари қарорига кўра жарима ҳисобланди	9430	6410
17	Корхона балансида бўлган олий ўқув юртларини сақлаш учун ажратмалар	9430	6110
18	Корхона ходимлари учун дам олиш уйлари ва санаторийларга йўлланмалар тўланди	9430	5110-5530
19	Бекор қилинган буюртмалар бўйича харажатлар ҳисобдан чиқарилди	9430	2010
20	Ўтган йиллар муомалаларидан кўрилган зарарлар	9430	Олинадиган счётлар
21	Хўжалик шартномаларини бузганлик учун жарималар	9430	6960
22	Маҳаллий транспортдан фойдаланиш учун йўл хужжатлари тўланди	9430	5110-5530
23	ТМЗнинг сотилиши бўйича баҳонинг камайиш натижалари ҳисобдан чиқарилди	9430	3190
24	Қуйидаги ишларда фойдаланилган асосий воситаларнинг эскириши ва номоддий активларнинг амортизацияси: а) янги турдаги маҳсулот ишлаб чиқариш учун мўлжалланган ишга тушириш ишларида; б) оммавий ёки серияли ишлаб чиқаришга мўлжалланмаган янги технологик жараёнларни ўзлаштиришга хизмат кўрсатишда; в) қазиб олиш тармоқларида тайёргарлик ишларида.	9440	0210-0299, 0510-0590
25	Ҳисобот даври охирида давр харажатларини ҳисобга олувчи счётларнинг ёпилиши	9910	9410-9440

Хулоса. “Тошкентдонмахсулотлари” акциядорлик жамияти томонидан уч ва ундан куп йил мобайнида ишлатилган асосий воситаларни сотишдан қурилган зарарлар ва бошқа мулкани (активларни) сотишдан қурилган зарарлар, шунингдек, “Тошкентдонмахсулотлари” акциядорлик жамиятининг асосий воситалари бошқа мулкларни (активларни)нинг ҳисобдан чиқарилиши, текин берилиши ва бошқа йукотишларида қурилган зарарлар;

- хужалик шартномалари шартларининг, шу жумладан махсулотни етказиб берувчилар ва дебиторлар айби билан бузилганлиги учун белгиланган ёки эътироф этилган жарималар, пенялар, вақтида туланмаган туловлар ва бошқа хил чоралар, шунингдек етказилган зарарларни тулаш бўйича харажатлар;

- солиқ қонуни ва бошқа қонунларни бузганлик учун жарима ва пенялар;

- Бошқа харажатлар.

Юқоридаги тақидланган харажатлар 9430 "Бошқа оиерацион харажатлар" счётида ҳисобга олинади.

9440-"Келгусида солиққа тортиладиган базадан чегириладиган ҳисобот даври харажатлари" счётида ҳисобот даврида солиққа тортиладиган базадан чегирилмайдиган, аммо ушбу тадбирларни амалга ошириш учун қилинган харажатларни режалаштирилган самарага эришилган ҳолда келгуси ҳисобот даврларида солиққа тортиладиган базадан камайтириладиган харажатлар ҳисобга олинади. Ҳисобот даври охирида 9440-счётнинг дебетида йигилган харажатлар 9900-"Яқуний молиявий натижа" счётига утказилади. 9440-счётининг дебетида ҳисобга олинган харажатлар балансдан ташқари 010- "Вактли тафовутлар бўйича харажатлар" счётида йигиб борилади. Содир булган муомалалар суммасига 9440-счётнинг дебети билан бирга, 010-счётда ҳам ёзиб борилади. 010- счётнинг чикимиға ҳисобга олинган харажатлар бу тадбир учун сарфланган харажат ва ундан олинандиган самара муддатига қараб, тузилган махсус комиссия ҳисобига асосан ҳисобдан чиқарилганда ёзилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ибрагимов А., Очилов И., Қўзиев И., Ризаев Н., Молиявий ва бошқарув ҳисоби. Ўқув қўлланма. -Т.: «IQTISOD-MOLIYA», 2008. - 451 б.

2. Quvvatov G., Atamuratov A. R. FEATURES INFORMATION SYSTEM IN ACCOUNTING //International Scientific and Practical Conference World science. – ROST, 2017. – Т. 2. – №. 6. – С. 39-41.

3. Quvvatov G. MOLYAVIY RESURSLARNING TAHLILI VA UNING KORXONA ISTIQBOLIDAGI ROLI //Iqtisodiyot va ta’lim. – 2023. – Т. 24. – №. 5. – С. 240-247.

4. Quvvatov, G., & Norqzivev, A. (2024). O‘ZBEKISTONDA QO‘SHILGAN QIYMAT SOLIG‘I MA‘MURCHILIGI AMALIYOTI, YUTUQLARI VA KAMCHILIKLARI, UNI SODDALASHTRISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI . International Scientific and Practical Conference, 1(1), 4-[https:// estjournalup. com/index. php/ijsaar /article/ view/isa](https://estjournalup.com/index.php/ijsaar/article/view/isa) (Original work published 2024)

5. Quvvatov, G., & Norquziyev, A. (2024). 2023-YIL SOLIQ QONUNCHILIGIDAGI KIRITILGAN O‘ZGARTISHLARNING DAVLAT BYUDJETIGA VA IQTISODIYOTGA TA’SIRI. International Scientific and Practical Conference, 1(1), <https://bestjournalup.com/index.php/ijjaar/article/view/sevi> (Original work published 2024)

6. Юлдашев, Ж. А. ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА МИЖОЗЛАР БИЛАН МУНОСАБАТЛАР ҲОЛАТИНИ БАҲОЛАШ УСУЛИНИ ТАКОМИЛАШТИРИШ.

7. Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2024). Xo‘jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlar. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 4 (2024), 754–759

8. Klichev Bakhtiyar Pardayevich. (2024). Problematic Aspects of Organizing Cvp-Analysis in the Enterprises of Uzbekistan // Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 5(5), 241–248. Retrieved from

<https://wos.academiascience.org/index.php/wos/article/view/4906>

9. Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2024). Korxonalarda operatsion faoliyat samaradorligini tahlil qilish masalalari. *World Scientific Research Journal*, 26(3), 86–94. Retrieved from

<http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3251>

10. Косимович, Я. У. (2024). Ташқи савдо фаолиятида мақбул ечимни топиш масалаларини таҳлили. *World scientific research journal*, 26(2), 199-205.

11. ҚЛИЧЕВ, . Б. П. (2022). ИШБИЛАРМОНЛИК ФАОЛЛИГИ ТАҲЛИЛИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ. *Архив научных исследований*, 2(1). извлечено от

<https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/373>

12. Choriev I.X. Auditorlik faoliyatida tahliliy amallarni takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent:, «Iqtisod-moliya»nashriyoti, 2021, - 21-26 b.

13. Кличев, Б. (2023). Корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми таҳлилинини такомиллаштириш масалалари. Направления развития благоприятной бизнес-среды в условиях цифровизации экономики, 1(01), 170–173. <https://doi.org/10.47689/TSUE2022-pp170-173>

14. Qlichev, B. (2024). Korxonalar faoliyatini rivojlantirishda operatsion faoliyat tahlilining zarurligi. Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, Konferensiya to'plami. Termiz, O'zbekiston. 15-iyun 2024-yil. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11909171>

15. Yakupbaevich, I. J. ., Abrarovich, Y. J. ., Akhtamovich, H. S. ., & Bekmurodova. (2023). COMMERCIAL BANKING, CREDIT OPERATIONS, PROVISION OF COLLATERAL, ASSESSMENT MECHANISMS. *FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA*

JURNALI / JOURNAL OF SCIENCE, EDUCATION, CULTURE AND INNOVATION, 2(4), 6–13. Retrieved from

<https://mudarrisziyo.uz/index.php/innovatsiya/article/view/251>

16. Қличев Бахтиёр Пардаевич, (2023). Корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми таҳлилини такомиллаштириш масалалари. Issues of improving the analysis of the volume of production at enterprises. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 13(7), 42–49. Retrieved from <http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2782>

17. Abdullayev, A., & Djamalov, H. (2023). ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE INTERNAL CONTROL SERVICE FOR THE FULFILLMENT OF TAX OBLIGATIONS OF ENTERPRISES. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 8(4), 297-307.

18. Худоёров О.О. (2023). Банк тизимини рақамлаштириш шароитида рақамли банк технологияларини жорий қилиш . ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 13(7), 99–107. Retrieved from <http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2788>

19. Xudoyorov, O. O. (2023). Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o‘rni.

20. Odilovich, K. O. (2024). IMPACT OF REMOTE BANKING SERVICES ON BANK INCOME. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*, 12(6), 82-86.

21. Majidov, J. K. (2019). Ways of improving management of credit portfolio at commercial banks. *International Journal of Research in Social Sciences*, 9(3), 725-736.

22. Мажидов Ж. (2024). Тижорат банклари активлар портфелларининг сифатини ошириш бўйича хориж тажрибаси ва унинг ўзига хос хусусиятлари. (2024). *Ustozlar Uchun*, 1(4), 1463-1467. <https://pedagoglar.org/index.php/02/article/view/3878>